Jan Holm Ingemann

VIDENSKABSTEORI

FOR ØKONOMI, POLITIK OG FORVALTNING

Samfunds
litteratur

Jan Holm Ingemann

Videnskabsteori for økonomi, politik og forvaltning

Samfunds
litteratur

Jan Holm Ingemann
Videnskabsteori for økonomi, politik og forvaltning
1. udgave 2013
E-bogen er udgivet i 2015
© Samfundslitteratur 2013

OMSLAG Imperiet (Jes Boesgaard Madsen)
SATS SL grafik
E-BOGSPRODUKTION SL grafik
ISBN E-BOG 978-87-593-2344-1
ISBN TRYKT UDGAVE 978-87-593-1762-4

Samfundslitteratur
Rosenørns Allé 9
1970 Frederiksberg C
info@samfundslitteratur.dk
www.samfundslitteratur.dk

Alle rettigheder forbeholdes. Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner, der har indgået aftale med COPY-DAN, og kun inden for de i aftalen nævnte rammer. Undtaget herfra er korte uddrag til anmeldelse.

INDHOLD

Oversigt over bokse 9
Oversigt over figurer 11
Forord 13

KAPITEL 1
Hvorfor videnskabsteori? 17
Hvad er videnskabsteori? 20
Genstandsfeltet og videnskabsteori 30
Bogens opbygning 31

KAPITEL 2
Hvordan studere videnskabsteori? 35
Dualismen mellem realisme og idealisme 35
Observation, sansning og tænkning 38
Genstandsfeltet og problemet 39
Skitse til teori om videnskabsfilosofi og anvendelse 41

KAPITEL 3
Realistiske positioner 49
Methodenstreit 49
Skolastisk metafysik 50
Den realistiske reaktion 53
Positivisme 55
Historisk materialisme 64
Rationalisme 67
Kritisk rationalisme 73
Systemteori 78
Fagkritisk positivismekritik 82

Kritisk realisme 88
Opsamling af realistiske positioner 97

KAPITEL 4
Idealistiske positioner 101
Hermeneutik 107
Postmodernisme 118
Diskursanalyse 127
Konstruktivisme 131
Systemteori 141
Feltanalyse 146
Opsamling af idealistiske positioner 152

KAPITEL 5
Tværgående temaer 159
Tema 1: Ontologi, epistemologi og metodologi 159
Tema 2: Problemtyper, teori og videnskab 167
Tema 3: Sandhed, forklaring og forståelse 172
Tema 4: Gyldighed og rækkevidde 181
Tema 5: Syntetiserende tendenser 185
Videnskabsfilosofiens udvikling – og hvad så? 187

KAPITEL 6
Videnskabens samfundsmæssige funktion og mål 195
Loyal eller kritisk? 195
Supplerende bidrag 200
Videnskabens mission 207

KAPITEL 7
Efterrationalisering 213
Om forskning uden definitiv facitliste 219
Hvad stiller vi op med vores videnskabsfilosofiske viden? 223
Videnskabsfilosofiske strategier i praksis 226

Ordliste 231
Litteraturliste 247
Indeks 253

OVERSIGT OVER BOKSE

Boks 1.1:	Nogle gennemgående, fundamentale spørgsmål	18
Boks 1.2:	Teorihistorie	22
Boks 1.3:	Filosofi og refleksion	24
Boks 1.4:	Ontologi, epistemologi og metodologi	26
Boks 2.1:	At begribe et genstandsfelt	42
Boks 2.2:	Formelle og uformelle institutioner	43
Boks 3.1:	Ting og samfund	54
Boks 3.2:	Hvad er demokrati?	58
Boks 3.3:	Kausalitet i dagligdagen	60
Boks 3.4:	Samfundsøkonomi og positivisme	61
Boks 3.5:	Fra fysikalisme til biologisme	62
Boks 3.6:	Denne bog som udtryk for positivistisk undersøgelse	63
Boks 3.7:	Aksiomer og slutning	69
Boks 3.8:	Konkurrencestaten og deduktion	69
Boks 3.9:	Weber og idealtyper	72
Boks 3.10:	Observation og generalisering	74
Boks 3.11:	Konkurrencestaten og falsifikation	77
Boks 3.12:	En forskel?	81
Boks 3.13:	Den atomistiske fejlslutning	86
Boks 3.14:	Bodegaudsagn	90
Boks 3.15:	Kritisk realisme og samfundsmæssige relationer	95
Boks 3.16:	Åbne og lukkede systemer	95
Boks 4.1:	Betydningen af kontekst	104
Boks 4.2:	Forfatter og læser	105
Boks 4.3:	Sandt eller falsk – hvor er subjektet?	107
Boks 4.4:	Weber og hermeneutik	112
Boks 4.5:	Konkurrencestaten og mening	114
Boks 4.6:	Vi går igen på bodega	115
Boks 4.7:	Undersøgelse i den lokale beskæftigelsesforvaltning – et tænkt eksempel	117

Boks 4.8: Undersøgelsesprocessen i denne bog 118
Boks 4.9: Postmodernistisk dekonstruktion og rekonstruktion 121
Boks 4.10: Demokrati som samtale 127
Boks 4.11: Konkurrencestat og diskurs 130
Boks 4.12: Strukturalisme og poststrukturalisme 132
Boks 4.13: Økonomi som konstruktion 134
Boks 4.14: New Public Management som social konstruktion 136
Boks 4.15: Politisk diskurs og flydende betegnere 138
Boks 4.16: En samfundsøkonomisk konstruktion af relationen mellem profit og løn 140
Boks 4.17: Studiegruppen som socialt system 143
Boks 4.18: Et bureaukrati som et selvreferentielt system 145
Boks 4.19: Det pneumatiske parlament 148
Boks 4.20: Denne bog som konstruktion og/eller feltanalyse 151
Boks 5.1: Epistemisk og ontologisk realisme 164
Boks 5.2: Problemtyper og vores genstandsfelt 170
Boks 5.3: Samfund og forklaringstyper 176
Boks 5.4: Sandhedskriterier og indhold af udsagn 180
Boks 5.5: Gyldighed og rækkevide for konkurrencesamfundet 183
Boks 5.6: Syntesernes styrker og svagheder 186
Boks 5.7: Begrebet om regres 190
Boks 5.8: Socialpsykologiens krise 191
Boks 6.1: Fra moral til teknokrati 197
Boks 6.2: Objektivitet og værdifrihed 198
Boks 6.3: Livsverden og systemverden 202
Boks 6.4: Konkurrencestaten og det rigtige 210
Boks 6.5: Kritik af konkurrencestaten 212
Boks 7.1: Sand/falsk og rigtig/forkert 216
Boks 7.2: Det 11. bud 217